

בעולם הזה ישים עצמו כאלם, יכול אף לדברי תורה – תלמוד לומר 'צדק תדברון' [א], אלא שכמו שבעניני העולם הזה יש על האדם להיזהר בדיבורו, כמו כן אף בעניני שמים, וכמו אצלנו שדבריו הוא בענין מינוי הפסח, לא יבהיל דבריו ויחשוב היטב קודם שיצא דיבור מפיו (הערות הגר"ש אלישיב, וראה רע"ב אבות ג, א).

דְּתַנְיָא וְאִם יִמְעַט הַבֵּית מִהֵיטָא מִשָּׁה מִלְּמַד שְׁמַתְמַעְטִין וְהוֹלִיכִין וּבִלְבָד שֶׁיְהֵא אֶחָד מִבְּנֵי הַבְּנֵיהָ קָיִים, שישאר מנוי עליו, אחד מהמינויים הראשונים בשעת הקדשו (רש"י). כי מה שאמר הכתוב שהביאה הגמ' כאן שרק 'מעט' הבית ולא יתרוקן לגמרי, הולך על הפסוק הקודם (שמות יב, ג) 'ויקחו להם איש שה לבית אבת שה לבית', דהיינו שאמרה תורה על הלוקחים הראשונים שהקדישו אותו, שלא יתמעטו לגמרי (חזון יחזקאל ז, ה). ולדעת רבי יהודה הוא דין בעיקר הפסח, שאינו כשר למצוותו אלא אם כן ישאר עליו אחד מהמינויים הראשונים, ואף אם קודם יתמנו עליו אחרים ורק אז יסתלקו הראשונים, כך שגם אחרי הסתלקותם נשארו מינויים על הפסח, כיון שאף אחד מהמינויים הראשונים לא נשארו עליו, הפסח פסול (הגר"מ פיינשטיין ישרון כד עמ' תרפז, ע"פ רש"י לעיל פט, א ד"ה דאף).

רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר וּבִלְבָד שְׁלֹא יִיָּחוּ אֶת הַפֶּסַח כְּמוֹת שְׁהוּא, ואם לא נשארו עליו מינויים, הפסח פסול ושוב אין לו תקנה (תוס' לעיל פט, א ד"ה ונטרחו, וראה תוס' עג, ב ד"ה פסולו), שפסח שמשכו כל המינויים את ידיהם ממנו, שוב אי אפשר להתמנות עליו, שצריך אחד שכבר מנוי עליו שהוא ימנה את האחרים, ולא שייך להתמנות עליו מעצמו, ואם כן הוא קרבן שאין לו בעלים שפסול (ע"פ מקדש דוד קונטרס מעניני קדשים ג, א).

מִכָּאן אָמְרוּ חֲכָמִים יְפָה שְׁתִּיקָה לְחֲכָמִים, ממקרה זה ש'אמר ואמרו לו', ונשחטו שניהם ולא נודע מי נשחט ראשון, שאז אינם יכולים לאכול מהפסח כלל, רואים את מעלת השתיקה, כי אילו 'לא אמר להן ולא אמרו לו', היה כל אחד אוכל מפסחו (רש"י). ואף שבמקרה שלא ימצא הפסח האבוד, והאחרים שחטו פסח אחר, אילו היה נמנה עליהם היה יכול לאכול מפסחם, ועכשיו ששתק מפסיד בכך שאינו יכול לאכול מפסחם, מכל מקום עדיף לו שלא ימנה כלל, כי אז אף אם לא ימצא פסחו עדיין יוכל להביא פסח שני ולקיים בו מצות אכילה, ואילו כאן במקרה שאמר ואמרו לו, ושניהם ישחטו את פסחיהם ולא נוכל לברר איזה פסח ראשון, מלבד שלא יוכלו לאכול מפסחיהם, גם לא יוכלו לאכול פסח שני [שהרי הקריבו פסח ראשון], ונמצא שמתבטל לגמרי ממצות אכילת הפסח (צל"ח, וראה ביאורנו לעיל צח, ב ד"ה שניהן).

קֵל וְחוֹמֶר לְטַפְשִׁים שְׁנָאֲמַר אוֹיִל מַחְרִישׁ חֲכָם יִחְשֹׁב, הפסוק אינו מוכיח על הקל וחומר, אלא שיפה השתיקה לחכמים ולטפשים, כמבואר בלשון הפסוק (משלי יז, כח) 'גם' אויל מחריש חכם יחשב, שמעלת השתיקה יפה לשניהם (ראה ירושלמי ט, ט וריב"ז שם). ויש שביאר שממה שהשותק לחכם יחשב, הרי זה מוכיח שדרך החכמים לאחוז במידת השתיקה (קרבן העדה שם). ובגמ' דנה אותו במידת ק"ו, ומה לחכמים שאפשר שבדבריהם יש ממש, שיבחו בהם מעלת השתיקה, קל וחומר לטפשים שאין בדבריהם ממש, שיש להם לאחוז השתיקה (יפה עינים). וודאי שאין כוונת הגמ' להורות לנו שבעניני תורה ומצוות יאחז בשתיקה, שזה ודאי שהדיבור בהם מועיל, וזהו עיקר מותר האדם מן הבהמה [וכמבואר בגמ' (חולין פט, א) 'מה אומנותו של אדם